

SUPPLEMENT FOR פרשת החודש

An Explanation by the ה"ה של As to Why Jews are מקדש the Moon and Not the Sun

במדרש ילקוט (רמז קצא) החודש הזה לכם, אתם מונין לו ואין אומות העולם מונין לו. ר' בשם רבי יהודה בר אילעאי, דרך ארץ הוא, הגדול מונה לגדול והקטן מונה לקטן, עשו שהוא גדול מונה לחמה שהיא גדולה, ויעקב שהוא קטן מונה ללבנה שהיא קטנה. אמר רב נחמן: הא סימן טוב, גדול שליט ביום ואינו שליט בלילה, כן עשו הרשע שולט בעולם הזה ואין שולט בעולם הבא, הקטן שליט ביום ובלילה, כך יעקב שולט בעולם הזה ובעולם הבא. רב נחמן אמר: כל זמן שאורו של גדול מבהיק אין אורו של קטן מתפרסם, שקע אורו של גדול וכו', נתפרסם אורו של יעקב, שנאמר: קומי אורי, עד כאן לשונו. קשה מאי בינייהו. עוד קשה לכולהו זולת רב נחמן, מה שבה יש ליעקב יותר מלעשו. עוד קשה, במסכת בבא מציעא פרק הפועלים (פג, ב) איתא תני רב יוסף: תשת חשך ויהי לילה זה עולם הזה הדומה ללילה כו', ובמאמר הזה מדמה עולם הבא ללילה. עוד קשה, אמר רב נחמן הא סימן טוב, רב נחמן אמר היה לו לומר, או מה זה לשון סימן.

בהפטרה כה אמר ה' שער החצר הפנימית הפונה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח (יחזקאל מו, א). אמר שהקדושה פנימית תפתח ביום החודש וביום השבת, ולא הזכיר יום טוב. וכן כתיב (מ"ב ד, כג): מדוע את הולכת אליו היום לא חודש ולא שבת. המפרשים כתבו יום טוב הוא קל וחומר מחודש, אכן לפי זה למה הזכיר שבת. במרדכי פרק ערבי פסחים כתב בשם פסיקתא, שאין גיהנם בשבת ובראש חודש, ועל כן אין לומר צדקתך כשראש חודש בשבת. וביום טוב כתב שהרשעים בגיהנם. ומה שאין אומרים צדקתך כשחל יום טוב במוצאי שבת, משום כבוד יום טוב שלא לפרסם. הרי שיש דוגמא מה לראש חודש לשבת, והדבר צריך ביאור. קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם, ענין גאולת מצרים דימו הנביאים והחכמים הקב"ה עם כנסת ישראל לחתן עם הכלה, ועל זה מיוסד שיר השירים וכן כל הפיוטים. והענין על דרך הפסוק (דברים כו, יז) את ה' האמרת וה' האמירך, הוא אלקינו כמו שנאמר (שמות יד, לא): ויאמינו בה', והוא יתברך בחר בנו ורוממנו וקרבנו אליו כחתן להכלה.

והנה החודש הזה לכם מצוה ראשונה כו', אחר כך נתנה התורה כולה בחג השבועות, וכולי עלמא מודים דבשבת ניתנה התורה (שבת פו, ב). הנה נתפרסמו שלושה העקרין הכוללים

הכל, דהיינו מציאת הש"י, ותורה מהשמים, ושכר ועונש. כי שבת מורה על הידוש העולם, והחידוש על המחודש שהוא מציאת הש"י אשר יתגלה לעתיד לעולם שכולו שבת, ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה (ישעיה כה, ט), ואז יהיה השכר הנצחי לעושי רצונו יתברך, ומקיימי התורה והמצוות. והנה מצות קידוש, הקידושין הוא כקידושין שמקדש החתן את הכלה. ובקידושין תנן (קידושין מא, א): האיש מקדש בו ובשלוחו. כן בצאת ישראל ממצרים היה על ידי עצמו, דכתיב: ועברתי בארץ מצרים, והיה גם כן על ידי שלוחו, דכתיב: וישלח מלאך ויוציאנו. אבל הנשואין הם בעצמו פנים בפנים, ולזה היה מתן תורה בשבת, פנים בפנים דיבר ה' עמכם, והיה בשבת זמן עונה כי היא סוד הנשואין.

ועתה אבאר ענין הקדושין והנשואין. קידוש החודש הוא קדושת ישראל, ורמז לדבר החודש הזה לכם, כי החודש מסור לכם, כי הוא ביד ישראל מסור לבית דין, לחסר ולמלאות ולעבר שנים והוא סוד הקידושין. כתיב הכא החודש הזה לכם, וכתיב התם אשר נתן לי אלהים בזה, פרש"י הראה לו שטר אירוסין. קדושת שבת המורה על מציאות השם יתברך, על כן שבת לה', על כן קדושת שבת קבע וקיום נצחי. ובעצרת כולי עלמא מודים דבעינן נמי לכם (פסחים סח, ב), כי פנים בפנים דיבר ה' עמנו. ובמדרש רבה (שמו"ר טו, לא): החודש הזה לכם. משל למלך שקדש אשה וכתב לה מתנות מועטות, כיון שבא ללקחה כתב לה מתנות רבות כבעל. כך העולם הזה, אירוסין היו שנאמר (הושע ב, כא): וארשתיך לי לעולם, ולא מסר להם אלא הלבנה בלבד, שנאמר: החודש הזה לכם. אבל לימות המשיח יהיו נשואין, שנאמר (ישעיה נד, ה): כי בועליך עושיך, באותה שעה מוסר להם הכל, שנאמר (דניאל יב, ג): והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד, עד כאן. ביאור המאמר, ישראל הם הכלה סוד הקידושין, מצות קידוש החודש ללבנה כמו שאפרש, והתורה היא הנשואין, כי התורה היא שטר כתובה ואינה ניגבת מחיים אלא לעולם הבא.

ולבאר ענין הלבנה צריך להקדים הקדמה. קדושתינו שאנו מקדישין אותנו יתברך היא כפולה, וכן קדושת הש"י שמקדש אותנו גם כן כפול, הרי שתיים שהן ארבע. כיצד, אנו מקדישין בקדושת הגוף, ובקדושת הנשמה שאנו מוסרין חיותינו עבורו יתברך בשביל קדושת שמו, נחשבנו כצאן לטבח, ועושיין בשמחה כענין שנאמר (שה"ש ב, ה): כי חולת אהבה אני. שאני כנסת ישראל אוהב אותך בחליי, כלומר בעת קבלת היסורין, מה שאין כן באומות העולם. כתיב בעבודה זרה שלהם, והיה כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו (ישעיה ה, כא). ועל כן רובם המלכים בג' שעות הראשונות מניחים כתריהם ומשתחווים לחמה כדאיתא בעבודה זרה (ד, ב), כי החמה לעולם אינה פגומה. אבל ישראל מונין ללבנה שהיא פגומה ולפעמים מליאה, ועל הכל מברכין, כשם שמברכין על הטובה כך מברכין על הרעה (ברכות מח, ב), על כן מונין ישראל ללבנה. וזהו ביאור המדרש (שמו"ר טו, כד) דבר

להבין את התפלה

אחר: החודש הזה לכם, הרואה את הלבנה היאך צריך לברך, בזמן שהיו ישראל מקדשין החודש, יש מן רבנין אמרין ברוך מחדש חדשים, ויש מהם אומרים ברוך מקדש חדשים, ויש מהם אומרים ברוך מקדש ישראל, שאם אין ישראל מקדשין אותו אין אותה קדושה כלום. ואל תתמה על זה, שהקב"ה קדש את ישראל, שנאמר: והייתם קדושים כי קדוש אני ה', עד כאן. אלו ואלו דברי אלהים חיים. ברכת מחדש חדשים הודאה על שם כשהיא במילואה מאירה. ברוך מקדש חדשים על שם פגמה, שהלבנה מקדשת השם אף בפגמה ולא משנית את תפקידה. וברכת מקדש ישראל, כי לישראל טבע זה לברך על הרעה כמו על הטובה. הרי מבוארת בבא ראשונה מהמדרש דלעיל, החודש הזה לכם אתם מונין לו ואין האומות מונין לו.

ב' – קדושת הגוף זיכוך חמרם לקרבו לרוחני, דהיינו מצד הפרישות והקדושה, כמו שאמרו (יבמות כ, א) : קדש עצמך במותר לך. וכל מיני קדושה הם קדושת הגוף להזדכך החומר שלא יהיה גם ועבור רק הזדככות, ויתגבר השכל על החומר באופן שיהיה החומר בטל במיעוטו נגד השכל. וזהו ענין כי אתם המעט על כן חשק ה' בכם (דברים ז, ז), וכן כתיב (עי' עמוס ז, ב) כי קטן יעקב, כלומר מצד החומר. מה שאין כן עשו הוא הגדול, חומר עב וחזק. והוא יצא ראשונה מבטן אמו, כי הזוהמא זוהמת הנדה כמו שכתבו המפרשים, על כן הוא אדמוני, והכבוד כולא דמא (חולין קט, ב), ורדיפת אש התאוה הכל בכבוד, ואש הוא עד אבדון תאכל, ומכה אש השורף לא יכול להתקרב וליהנות מהאור. וזהו ענין שהאומות מונין לחמה, אורה של חמה אש הוא, ועתיד יוציא הקב"ה חמה מנרתיקה (נדרים ה, ב). מה שאין כן הלבנה אור היא ולא אש, לסבה שקבלה האור ואינו שורף. וכן מצינו בהדיא במדרש רבה בפרשה הזו (שמו"ר פו, כז) וזה לשונו: מה החמה היא של אש, כך הם עתידין לידון בה, שנאמר (מלאכי ג, יט) : כי הנה היום בא בוער כתנור כו'. וכשם שהלבנה היא של אור כך ישראל נוחלין האור, שנאמר (תהלים צו, יא) : אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, ואומר (ישעיה ס, א) : קומי אורי כי בא אורך. ואז מבואר בבא שניה מהמדרש דלעיל, הגדול מונה לגדול. ונקרא בשם גדול ולא בכור, כי הבכורה שהיא הקדושה היא ליעקב, ועשו הוא הגדול כלומר בעל חומר גדול, היוצא ראשונה בזוהמא באש התאוה השורף, ואז חושך ולא אור, על כן מונה לחמה, על כן קדושת ישראל אחת ושתים זו שמענו.

כן כביכול קדושת הקב"ה עמנו על ידי מתן תורה, אחת דיבר ושתים זו שמענו. א' נר מצוה, שקדשנו במצותיו כו'. ב' ותורה אור, באור התורה שנוכה לעתיד לדעת סודותיה, ואור הגנוז הזה יאיר לנו לעתיד, ויקויים והיו עיניך רואות את מוריד (ישעיה ל, ב). וזהו סוד שכר מצוה מצוה, כלומר שכר עשיית המצות הוא שיהיה יודע רוחניות המצוה וידבק שם, וזהו ותורה אור. וכבר כתבתי החודש הזה לכם, קדושת ישראל נתונה להם, וקדושת הש"י שבת לה,

ולעתיד ואתם הדבקים בה', על כן קדושת הש"י אחת דיבר ושתים זו שמענו. גם כן מרומז במה שמונין ללבנה נגד התורה, אמר הא סימן טב, והתחיל אמר רב נחמן ולא רב נחמן אמר, כי עתה מדבר מענין חדש דהיינו מקדושת שבת, ובשתי בבות הראשונות דיבר מקדושת החודש, וענין סימן טב היא התורה.

ואיתא בפרק קמא דעבודה זרה (ב, א) : דרש ר' הנינא בר פפא ואי תימא ר' שמלאי, לעתיד לבא הקב"ה מביא ספר תורה בחיקו ואומר, כל מי שעסק בה יבא ויטול שכרה. מתקבצין ובאין אומות העולם כו', כלום יש בכם מגיד זאת, ואין זאת אלא תורה שנאמר: וזאת התורה אשר שם משה. וקשה אריכות הלשון שאמר בלשון שלילה אין זאת כו', היה לו לומר בקצרה זאת היא התורה שנאמר כו'. וכבר פירשתי המאמר הזה במקום אחר, שהענין הוא שהקב"ה נתן תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ותורה שבעל פה לא כתבה, להיות סימן ביד בני ישראל, מה שאין כן תורה שבכתב העתיקו אותה האומות, על כן מסר הקב"ה בעל פה תורה לישראל שיהא להם סימן, וכן הוא במדרש (ילקוט הושע ח, יב). והתורה שבעל פה הוא נקרא תורת משה כי קיבל הלכה למשה מסיני, על כן כתיב (מלאכי ג, כב) זכרו תורת משה עבדי, כי היא צריכה ביותר לזכרון מאחר שאינה כתובה. ונודע כי תורה שבכתב ותורה שבעל פה נקראים זה וזאת, כי הם כדמות זכר ונקבה, ועל כן מי בכם יגיד זאת שהיא התורה שבעל פה שנתנה לסימן. וזה שאמרו אין זאת אלא התורה שעליה נאמר וזאת התורה אשר שם משה, כלומר תורה שבעל פה, ושולל שאין זאת רומז על התורה שבכתב רק על התורה שבעל פה שעליה נאמר וזאת כו'. עוד נודע לחכמי האמת, כי תורה שבכתב ותורה שבעל פה הם נקראים חמה ולבנה, על כן ישראל מונין ללבנה, כי תורה שבעל פה היא סימן המסור בידם, זהו שאמר רב נחמן זהו סימן טב.

בבא הרביעית, רומז לבחינת ותורה אור כמו שכתבתי שיתגלו סודות אור הגנוז מהתורה. מבואר בזוהר כי יש שני מיני חשך, א' חשך כמשמעו חושך ולא אור, ב' חושך מכת יתרון אור גדול, כמו שנאמר (איוב יב, כב) : מגלה עמוקות מיני חושך. והנה חסידי אומות העולם אף שזוכים לאור, הוא באור שאינו בא מהחושך, ויוכל לכבות ואינו נצחיי. אמנם הלבנה מאירה והיא מצד חשיכה, רומז להאור היוצא מהחושך, ולעתיד יהיה אור גדול. יהי רצון שנזכה לאורו במהרה בימינו אמן.